

پازل ناقص بنزین اضطراری

چالش‌های فرایند جدید بنزین آزاد، ضرورت اجرای مصوبه دولت و اتصال مستقیم سوخت‌گیری به کارت بانکی را دوچندان کرده است

محمد حقگو

economice@khorasannews.com

تغییر سازوکار دریافت بنزین آزاد در پمپ‌بنزین‌ها طی روزهای گذشته به یکی از بحث‌های داغ میان شهروندان و فعالان اقتصادی بدل شده است. ماجرا از این قرار است که رانندگان فاقد کارت سوخت شخصی، برای دریافت بنزین نرخ سوم (۱۰ هزار تومانی)، دیگر نمی‌توانند مانند گذشته کارت اضطراری جایگاه را بی‌واسطه بردارند و باک خود را ولو با سهمیه‌های محدود پر کنند، بلکه ملزم شده‌اند ابتدا با استفاده از کارت بانکی، رمز یک بار مصرف دریافت کرده و سپس با کارت سوخت جایگاه، پای نازل بروند. اجرای آزمایشی این شیوه در جایگاه‌های منتخب پایتخت، واکنش‌های تندی را برانگیخته است. منتقدان از طولانی شدن صف‌ها و معطلی گلابیه دارند و در نقطه مقابل، متولیان فنی این تغییر را ضربه‌گیر قاچاق و گامی بلند برای شفافیت می‌دانند. واقعیت این است که اصل هدف‌گذاری برای پایان دادن به سوخت‌گیری‌های بی‌نام‌ونشان کاملاً دفاع‌پذیر است، اما شیوه طراحی شده فعلی حلقه‌ای معفوده دارد که رفع آن، نیازمند بازخوانی و اجرای مصوبه دولت است.

چرا فرایند کارت جایگاه تغییر کرد؟

برای درک ریشه تصمیم اخیر، باید به فلسفه شکل‌گیری کارت‌های اضطراری در میانه دهه هشتادبازگشت. این کارت‌ها از نخستین روزهای استقرار سامانه هوشمند سوخت تعریف شدند تا راننده‌ای که کارت شخصی‌اش سوخته، مفقود شده یا موقتاً جامانده، در راهماند. قرار بود استفاده از این ابزار یک «استثنای انگشت شمار» باشد، اما در گذر سال‌ها استثنا جای قاعده را گرفت.

طبق آمارهای رسمی، سهم سوخت‌گیری با کارت‌های اضطراری به مرز ۴۰ درصد از کل مصرف بنزین کشور رسید؛ یعنی از هر ۱۰ خودرو، ۴ خودرو سوخت یارانه‌ای یا نیمه‌یارانه‌ای را با کارت‌ی دریافت می‌کردند که هیچ هویت، پلاک،

سابقه یا مقصدی از آن در سامانه ثبت نمی‌شد.

این تارک خانه اطلاعاتی بستر تخلفات پرشماری شد؛ از رواج انعام‌های اجباری و ادعای دروغین «تمام شدن سهمیه» توسط متصدیان (طبق گزارش خبرگزاری میزان)، تا قاچاق سازمان‌یافته بانرخ‌های یارانه‌ای، قانون‌گذار شرکت‌پالایش و پخش را مکلف کرده بود سهم کارت‌های شخصی را به ۹۵ درصد برساند، اما با ادامه وضعیت قبلی، عملاً ست سیاستگذار برای رصدناتر ازی و اعمال سیاست‌های حمایتی واقعی بسته‌مانده بود. از این زاویه، شناسه‌دار کردن بنزین آزاد اقامی کاملاً ناگزیر به‌شمار می‌رفت. دولت این اقدام را همزمان با افزایش قیمت سوم بنزین به نرخ ۱۰ هزار تومان انجام داد.

واقعیت‌های میدانی؛ چرا صاف‌ها کاش می‌آیند؟

با وجود این دفاع منطقی، تجربه رانندگان پای نازل‌ها روایت دیگری دارد که نمی‌توان آن را صرفاً «جوسازی ذی‌نفعان قاچاق» قلمداد کرد. فرایند جدید، چند گام اداری-فنی را به عملیات مکانیکی سوخت‌گیری افزوده است: تحویل فیزیکی کارت بانکی به متصدی، صدور رسید حاوی رمز و کسر کار مزد هزار تومانی، برگشت به پای نازل، ورود کارت آزاد، درج رمز روی صفحه کلید فرسوده در نهایت آغاز بنزین‌زدن. در محاسبات اداری شاید این فرایند چند ثانیه برآورد شود، اما در شرایط واقعی جایگاه‌ها، با تغییرهای غیر قابل پیش‌بینی متعددی روبه‌رو

به‌طول صف‌های افزایش. این همان گره فنی است که رانندگان عادی را با کلافگی روبه‌رو کرده است.

راه‌حل قانونی کجاست؟

بازگشت به مصوبه هیئت وزیران

نقطه اصلی مناقشه میان کارشناسان و وزارت نفت، دقیقاً همین جاست: چرا برای رسیدن به شفافیت، مسیر پر دست‌انداز «کارت‌واسطو توکن موقت» انتخاب شده، در حالی که مسیر قانونی و روان‌تری وجود دارد؟

در ۲۷ آذر سال گذشته، معاون اول رئیس‌جمهور آیین‌نامه اجرایی جزء ۲ بند «تبصره ۳ قانون بودجه را با عاملیت وزارت اقتصاد ابلاغ کرد. مطابق این مصوبه صریح، وزارت نفت با همکاری بانک مرکزی و وزارت ارتباطات مکلف شده است امکان انتقال سهمیه سوخت از کارت سوخت فیزیکی به کارت‌های بانکی صاحبان خودرو را فراهم کند.

در مدل مصوب دولت، ساختار کاملاً وارونه می‌شود: کارت سوخت فیزیکی جایگاه‌ها به‌طور کلی جمع‌آوری می‌شود و شهروندان احتمالاً در فرایندی بدون نیاز به متصدی، توکن کاغذی یا دستگاه‌های واسط، کارت بانکی شخصی خود را در پایانه می‌کشد؛ سامانه بر خط هویت و پلاک فعال خودرو را می‌شناسد و بنزین یارانه‌ای یا نرخ سوم (۱۰ هزار تومانی) را متناسب با وضعیت خودرو عرضه می‌کند.

انتقادهای تند نمایندگان کمیسیون انرژی مجلس به مدیران پالایش و پخش نیز دقیقاً از

همین منظر مطرح می‌شود؛ این که به جای عمل به آیین‌نامه هیئت وزیران و واسطی زیر ساخت به شبکه بانکی کشور، روشی موقت و مبتنی بر کارت‌های فیزیکی اضطرار طراحی شده که هم مردم را معطل نگه می‌دارد و هم مأموریت حذف کارت‌های سرگردان را نیمه‌کاره می‌گذارد.

ضرورت پیوند شفافیت

با آسایش عمومی

سیاست‌گذاری در حوزه حامل‌های انرژی راه رفتن روی لبه تیغ است؛ هر تصمیمی حتی با بهترین نیت اقتصادی، اگر به آسایش روزمره و وقت شهروندان لطمه بزند، اصل هدف خود را به حاشیه می‌برد. شناسه‌دار کردن بنزین آزاد و قطع رانت ۴۰ درصدی کارت‌های بی‌هویت جایگاه، تصمیمی شجاعانه و در جهت منافع ملی است، اما نکته داشتن این فرایند در چارچوب فعلی (توکن دهی با کارت‌های واسط و محدود بودن جایگاه‌ها) پازل را ناقص باقی می‌گذارد.

تنه‌ا راه‌برون رفت از تنش‌های فعلی، عبور از طرح‌های مقطعی و اجرای بدون تعلل مصوبه دولت است. اگر بنزین نرخ سوم از انحصار جایگاه‌های منتخب خارج شود و مستقیماً روی بستر کارت‌های بانکی در سراسر کشور در دسترس قرار گیرد، هم گلوگاه‌های قاچاق برای همیشه بسته خواهد شد و هم رانندگان بدون ایستادن در صف‌های طولانی، به راحتی به سوخت مورد نیاز خود (در چارچوب‌های تعریف شده) دسترسی خواهند داشت.

افزایش کالابرگ؛ در پیچ و خم اجرا

دولت که پیشتر وعده داده بود از نیمه مهر ماه مبلغ کالابرگ اقشار آسیب‌پذیر را افزایش دهد، در عمل تنها به واریز ارقام قبلی بسنده کرد. دبیروزارت رفاه با اشاره به واریز کالابرگ یک میلیون تومانی اعلام کرد: سرپرستان خانوارهای تحت پوشش سازمان بهزیستی کشور و کمیته امداد امام خمینی (ره) که رقم پایانی کد ملی آن‌ها ۰، ۱ یا ۲ است، از ۱۵ مهر ماه (دیروز) امکان استفاده از اعتبار یک میلیون کالابرگ خود را خواهند داشت. خانوارهای دارای رقم پایانی کد ملی ۳ تا ۶ از ۲۵ مهر ماه سرپرستانی که رقم پایانی کد ملی آن‌ها ۷، ۸ یا ۹ است، از ۵ آبان‌ماه می‌توانند از اعتبار خود استفاده کنند. پیگیری‌ها نشان می‌دهد این عدم تحقق، ناشی از نبود توافق نهایی در بدنه اجرایی دولت است. از سوی دیگر سازوکار فعلی توزیع کالابرگ، با ابهاماتی جدی در خصوص حذف سه دهک بالای درآمدی همراه شده است. منتقدان با اشاره به ایرادات بنیادین نظام دهک‌بندی، هشدار می‌دهند که این معیار، تصویری واقعی از وضعیت معیشتی خانوارها ارائه نمی‌دهد. به گفته میثم ظهوریان، عضو کمیسیون اقتصادی مجلس، تورم‌های موجود به گونه‌ای است که حتی در دهک‌های میانی نیز فشار معیشتی بالاست و حذف ناگهانی حمایت‌ها با معیارهای آماری ناقص، می‌تواند به جای صرفه‌جویی، کاهش سرمایه اجتماعی به بار آورد.

دفاع همتی از «مداخله در حاشیه بازار ارز»

رئیس کل بانک مرکزی با رد فرضیه کمبود منابع، سیاست مداخله در حاشیه بازار را پاسخی راهبردی برای شکستن حباب قیمتی و مهار انتظارات روانی توصیف کرد

هرگز به معنای «کف‌سازی پایدار قیمت» نیست.

گزارش‌های کارشناسی نیز این ادعا را در جهت حفظ منابع ارزی بانک مرکزی تأیید می‌کنند به طوری که خالص مداخله ارزی بانک مرکزی در هفته‌های اخیر مثبت بوده است.

همتی در باره سقف ۱۰ هزار دلاری برای اشخاص بالای ۱۸ سال توضیح داد که این عدد صرفاً یک «سقف» است و به هیچ‌وجه به معنای خرید کامل توسط همه نیست؛ کمالین که میانگین خریدهای ثبت‌شده در سامانه حدود ۵ هزار دلار بوده و ارقام ۵۰۰ و ۱۰۰۰ دلار نیز پوشش یافته است. به گفته وی، الزام ثبت اطلاعات هویتی، که ملی، شماره حساب و شفافیت منشأ پول مانع از رفتارهای پولشویی و سوءاستفاده‌های سفته‌بازانه می‌شود.

جداسازی ارز تجاری از تکانه‌های مقطعی

رئیس کل بانک مرکزی با اشاره به معاملات روزانه حدود ۱۹۵ میلیون دلاری در مرکز مبادله تأکید کرد که نرخ ارز تجاری (حواله) متناسب با تورم در حال حرکت است و بانک مرکزی اجازه نخواهد داد شوک‌های مقطعی و هیجانی بازار اسکناس به بخش حواله کالاهای اساسی سرایت کند. وی همچنین بلا تکلیفی ۲۱ میلیارد دلار ارز صادراتی بازگشته از ابتدای سال ۱۴۰۴ را از چالش‌های تراز ارزی دانست و از عزم دستگاه قضا و بانک مرکزی برای بازگرداندن آن به چرخه مولد خبر داد.

سایر نکات مهم اظهارات همتی

- تأمین ارز دارو نسبت به سال قبل ۳۰ درصد رشد داشته است.
- بسیاری فکر می‌کنند تمام ذخیره ما ۲۴ میلیارد دلار بلو که‌شده است؛ اما مگر ما تمام اطلاعات موشکی خود را می‌دهیم که آمار ارز خود را بدهیم.
- صندوق‌های درآمد ثابت ارزی اصل و سود را به صورت ارزی (با سود حدود ۵ درصد) پرداخت می‌کنند و منابع آن صرف تولید می‌شود؛ این گزینه بسیار بهتر از نگهداری دلار در خانه است.
- بررسی نمودار رشد ماهانه نقدینگی نشان می‌دهد این متغیر در ماه‌های اخیر وارد مسیر کاهشی شده است. رشد ماهانه نقدینگی در شهریور ماه به ۱.۳ درصد رسیده و رشد نقطه به نقطه نقدینگی از نقطه اوج فاصله گرفته و به ۵۱ درصد کاهش یافته است. همچنین بررسی آمار سه ماه اخیر یعنی تیر، مرداد و شهریور نشان می‌دهد تورم ماهانه در این دوره تقریباً به نصف سه ماه قبل رسیده است. نرخ تورم اکنون به میانگین بلندمدت خود نزدیک شده است.

گروه اقتصاد - به دنبال جهش اخیر نرخ ارز و صعود آن تا کانال ۲۷۰ هزار تومان، سیاست جدید بانک مرکزی مبنی بر عرضه ارز به اشخاص حقیقی تا سقف ۱۰ هزار دلار از مسیر شبکه بانکی، موجی از انتقادات و ابهامات کارشناسی را برانگیخت. منتقدان این پرسش اساسی را مطرح می‌کردند که در شرایط محدودیت منابع، آیا تخصیص این حجم از ارز یعنی سقف ۱۰ هزار دلار برای هر فرد که معادل بیش از ۲/۵ میلیارد تومان به معنای سوخت‌رسانی به انتظارات سفته‌بازانه و یا تعمیق شکاف طبقاتی نیست؟ در چنین فضایی، عبدالناصر همتی، رئیس کل بانک مرکزی، با حضور در گفت‌وگوی ویژه خبری به تشریح ابعاد فنی سیاست ارزی، متغیرهای پولی و سناریوهای مهار تورم پر داخت، بازخورد اولیه این اظهارات در بازار، افت محسوس ۱۰ هزار تومانی نرخ دلار بود؛ هر چند در ادامه معاملات دیروز قیمت تا حدودی تعدیل شد و در محدوده ۲۶۴ هزار تومان قرار گرفت.

ریشه جهش ارز در «انتظارات» است نه «کمبود منابع»

رئیس کل بانک مرکزی محور سخنان خود در باره تلاطم اخیر را بر تفکیک «کمبود فیزیکی ارز» از «فشار انتظارات تورمی» بنا نهاد. به گفته همتی، جهش اخیر قیمت ناشی از کسری منابع نیست، بلکه فضا سازی‌ها و جنگ روانی دشمن برای القای نااطمینانی و فروپاشی اقتصادی، نقض‌ای دارایی را به سمت بازار ارز هدایت کرده است.

وی باردگزاره کسری ذخایر اعلام کرد از ابتدای سال تا نیمه مهر ماه، نزدیک به ۲۵ میلیارد دلار (دقیقاً ۲۴.۹ میلیارد دلار) برای واردات کشور تأمین شده که در مقایسه با ۲۸.۸ میلیارد دلار مدت مشابه سال قبل تنها ۱۲ درصد کاهش نشان می‌دهد؛ کاهشی که عمدتاً متوجه بخش صنعت بوده و در بخش کالاهای اساسی و دارو حتی بار شد مواجه شده است. همتی تصریح کرد: «ارز داریم و می‌فروشیم؛ اگر ندانستیم امکان فروش نبود. مردم مطمئن باشند دستمان از ارز پر است و تازمان رسیدن به ثبات، مداخله ادامه می‌دهیم.»

منطق مداخله در حاشیه بازار و تعیین سقف ۱۰ هزار دلار

یکی از محور ی‌ترین بخش‌های سخنان همتی، پاسخ فنی به شیوه مداخله بانک مرکزی و نزدیک شدن نرخ عرضه به بازار آزاد بود. وی با انتقاد صریح از تزریق ارز بانرخ‌های بسیار پایین‌تر از بازار تأکید کرد: «روش درست مداخله ارزی این است که بانک مرکزی در حاشیه بازار بفروشد تا ضمن مهار تقاضا، جلوی توزیع رانت و واسطه‌گری گرفته شود و سپس نرخ به سمت پایین هدایت شود.» وی یادآور شد که تجربه مدیریت بازار در سال‌های ۹۷ (کاهش نرخ از ۲۰ به ۱۱ هزار تومان) و ۹۹ (عقب‌نشینی از ۳۲ به ۲۲ هزار تومان) بر همین منابر قوم خورد و نرخ‌های فعلی

پدر قصیده‌ای نانوشته :

ستونی که خستگی در قامتش پنهان می‌شود اما شکوهش هرگز فرو نمی‌ریزد هر چین بر پیشانی‌اش حکایتی از عشق، آسایش و امنیت دارد. یعنی سایه‌ای که زیر آن از طوفان‌ها نمی‌هراسیم روز هفدهم مهر ماه ادای احترام به

شادروان احمد فاریسیان

قهرمانی که در سکوت، دنیا یمان را ساخت

خانواده زنده یاد احمد فاریسیان

هوالباقی

با نهایت تأسف و تأثر در گذشت

مر حوم حاج محمود صفری صدیق

را به اطلاع دوستان، اقوام و آشنایان می‌رسانیم

آیین بدرقه و خاکسپاری آن بزرگوار

امروز پنجشنبه مورخ ۱۴۰۵/۰۷/۱۶

ساعت ۱۰ صبح حرم مطهر رضوی (صحن کوثر)

و ساعت ۱۲ به سمت خانه ابدیش واقع در خواجه ربیع

(باغ دوم) برگزار می‌گردد.

مراسم بزرگداشت و ختم آن عزیز روز شنبه مورخ ۱۴۰۵/۰۷/۱۸

از ساعت ۱۷ الی ۱۸:۳۰ در تالار رز بلوار خیام (خیام ۲۳، فرهاد ۲۲) برگزار می‌گردد.

حضور شما سروران گرامی تسلی بخش قلوب داغدار ما

و ارج نهادن به مقام شامخ آن مر حوم خواهد بود

خانواده صفری صدیق

